

O paraíso (fiscal) da Igrexa católica: o caso do I.B.I.

RUBÉN CELA DÍAZ

Economista. Portavoz municipal do BNG no Concello de Santiago de Compostela

Moito –que non necesariamente ben– se ten falado e escrito nos últimos tempos a respecto da exención do pagamento do Imposto de Bens Inmóbeis (IBI) por parte da Igrexa católica no Estado español.

Na Galiza, sería o nacionalismo quen, unha vez máis, abraira ese debate. Fíxoo con rigor e coherencia entre o dito e o feito e sen instrumentalizacións tacitistas. O Bloque Nacionalista Galego está a realizar un traballo inxente para trasladar este debate á rúa e a todos os ámbitos institucionais. No ámbito local, foi Compostela a punta de lanza á que lle seguiron o resto dos concellos da nación a través de iniciativas dos grupos municipais nacionalistas. Desde o Parlamento de Galiza a través de diferentes iniciativas do Grupo Parlamentario do BNG. Desde o Congreso dos Deputados, Francisco Jorquera continuou un traballo de moitos anos, con múltiples propostas neste ámbito que implicaban unha revisión a fondo dos acordos do Estado español coa Santa Sé, que tanto gobernos do PP coma do PSOE botaron abaixo. Desde Bruxelas, a eurodeputada do BNG, Ana Miranda, vén de presentar recentemente unha interpelación na Comisión Europea sobre a exención do IBI á Igrexa católica no Estado español, ademais de manter unha liña de colaboración con outros grupos políticos europeos favorábeis ao establecemento dunha separación real entre a Igrexa e os diferentes estados da Unión Europea.

Trátase dun debate complexo e sometido a doses elevadas de demagogia, medias verdades e prexuízos. Este artigo non ten outra pretensión que a de tratar de achegar algún dato que permita a quen o lea contextualizar os feitos. A partir de aí, que cada quen extraia as súas propias conclusións.

Esa contextualización é imprescindible porque o debate arredor do non pagamento do Imposto de Bens Inmóbeis (IBI) por parte da Igrexa católica é, tan só, a punta máis visíbel dun grande iceberg: o modelo de financiamento da Igrexa católica no Estado español.

O nacionalismo galego foi capaz de abrir ese debate. Agora a sociedade galega debe ser capaz de pechalo satisfactoriamente. Para iso é fundamental sermos capaces de trasladar ao conxunto da cidadanía unha explicación clara e concreta do que acontece e da alternativa que defendemos.

© J. Pereira

Dinos, pois, que che parece, é lícito pagar tributo ao César ou non? Mais Xesús, coñecendo a súa malicia, dixo: “Hipócritas, ¿Por qué me tentades?. Mostrádeme a moeda do tributo. Eles presentaron un denario. El preguntoulles: de quen é esta imaxe e esta inscrición? Contestáronlle: “Do César”. Dixolles entón: “Pois dade ao César o que é do César e a Deus o que é de Deus. E ao oírle iso, quedaron maravillados, e deixándoo, se foron.

Mateo 22, 15-22

Táboa de anuncios dunha igrexa en Euscadi. A doutrina social da igrexa, tan avanzada nalgunhas declaracións, a miúdo non se corresponden coa práctica

ANTECEDENTES. A principal formalización das relacións entre a Igrexa e o Estado (cun peso moi importante das de ámbito económico) son os chamados Concordatos: acordos entre a Santa Sé (o Vaticano) e un Estado para regular as relacións entre ambos.

Adóitase sinalar como o primeiro concordato español o Concilio de Constanza de 1418 ao que lle seguiu o Concordato de 1753 asinado polo rei Fernando VI que foi completado por acordos parciais por parte de Carlos III e Carlos IV. Este último foi substituído por un novo concordato en 1851 baixo o reinado de Isabel II.

Esas relacións entre o Estado español e o Vaticano só se verán interrompidas temporalmente durante a II República (1931-1939) cando o Vaticano ante a política laicista do goberno.

Unha vez instaurada a ditadura fascista do Xeneral Franco, asináronse diferentes acordos parciais entre o Estado español e o Vaticano: en 1941 sobre a provisión das sedes episcopais e outro sobre a provisión dos beneficios non consistoriais; en 1946 sobre seminarios e facultades eclesiásticas e en 1950 sobre a elección dun vicario castrense. Mais foi en 1951, coincidindo co centenario da sinatura do Concordato de 1851, cando Franco solicitou formalmente ao Papa Pío XII a sinatura dun novo Concordato:

“Creo que no cabría forma mejor para marcar esta fecha de 1951, en que se cumple el centenario del concordato firmado en 1851, que concertado

con la Santa Sede Apostólica uno nuevo donde se resuman los convenios parciales celebrados desde 1941 que, completados adecuadamente, constituyan una norma estable para las amistosas relaciones entre la Iglesia y el Estado español. Derogada espontáneamente por mi Gobierno, desde el instante en que se constituyó, toda la legislación sectaria y antirreligiosa de Gobiernos que nunca representaron el sentir español, abordados y resueltos en convenios posteriores aquellos puntos jurídicos más delicados¹”.

Finalmente, dous anos despois, asinouose o que se coñecería como *Concordato español de 1953*.

O 6 de decembro de 1978, apróbase en Referendo a Constitución española, que entrou en vigor o 29 de decembro dese mesmo ano. A través da mesma, o Estado español configurábase como un Estado –supostamente– aconfesional, mais cun tratamento diferencial cara á Igrexa católica. En concreto, o seu artigo 16.3 establecía:

Ningunha confesión terá carácter de estatal. Os poderes públicos terán en conta as crenzas relixiosas da sociedade española e manterán as conseguíntes relacións de cooperación coa Igrexa Católica e as demais confesións.

Uns días máis tarde, o 3 de xaneiro de 1979, aprobáronse catro² acordos que configurarían o actual réxime concordatorio no Estado español, entre eles o chamado *Acordo sobre Asuntos Económicos*, asinado en Roma polo cardeal Villot e o ministro español Marcelino Oreja que reformaba o Concordato de 1953 en materia económica. Tratábase, a todos os efectos, dun Tratado Internacional que foi referendado polas Cortes Españolas en outubro de 1979 (por unha ampla maioría no Congreso e sen ningún voto en contra no Senado).

O primeiro dos artigos deste acordo reza o seguinte: “O Estado comprométese a colaborar coa Igrexa católica na consecución dun axeitado sostemento económico, con

respecto absoluto ao principio de liberdade relixiosa.”

En base a este principio xenérico de “colaboración”, este acordo incluía, entre outras cousas, a exención total e permanente dos impostos sobre as actividades eclesiásticas católicas, como tamén o financiamento a través dunha declaración expresa dos contribuíntes no IRPF. Ademais, supuña a “exención total e permanente” da contribución territorial urbana e a exención das contribucións especiais e da taxa de equivalencia da maioría dos seus inmóbeis (tanto os dedicados ao culto como os dedicados á actividade pastoral), residencia dos bispos, cóngos e sacerdotes, locais de oficinas, seminarios, universidades eclesiásticas, conventos, etc. Este acordo tamén supuña a exención total e permanente dos impostos reais ou de produto, sobre a renda e sobre o patrimonio e a exención total dos impostos de sucesións e doazóns e transmisións patrimoniais (se os bens ou dereitos adquiridos se dedicaban ao culto, sustentación do clero, ao apostolado ou ao exercicio da “caridade”).

No entanto, este acordo non só recollía privilexios económicos para a Igrexa católica, tamén recollía unha importante obriga: “A Igrexa católica declara o seu propósito de lograr por si mesma os recursos suficientes para as súas necesidades.”

Obriga que non se chegaría a cumprir nunca. Hoxe, trinta e tres anos despois da súa aprobación, non parece existir tampouco unha vontade real de cumprila.

A EVOLUCIÓN DESE MODELO DE FINANCIAMENTO NA ETAPA DEMOCRÁTICA.

Ese modelo de colaboración en materia económica aprobado en 1979 tivo diferentes modificacións puntais até chegar aos nosos días. Ningunha das modificacións sufridas alterou no substancial o modelo (financiamento público de actividade da Igrexa católica), aínda que se foron introducindo cambios

que resulta preciso ter en conta para contextualizar a situación actual. Hai catro datas clave:

En **1988** estableceuse que se dedicaría a porcentaxe de 0,5239% da cota íntegra do IRPF á Igrexa católica, cando o declarante marcasse na súa declaración o recadro dedicado a tal efecto. Ofreceríase como alternativa o recadro de “Outros fins de interese social”.

A Igrexa católica española non estivo nada conforme con este proceso. En primeiro lugar, polo suposto “desenvolvemento unilateral” por parte do goberno. E, en segundo lugar, porque lle parecía claramente insuficiente esta porcentaxe. Por último, porque a alternativa “outros fins de interese social” non estaba prevista nos Acordos e segundo a Igrexa católica “desvirtuaba o sistema”.

A pesar de que á Igrexa católica non lle parece un acordo o suficientemente bo, o certo é que este acordo levaba incluído un ‘seguro a todo ris-

O patrimonio da igrexa vén de vello e quizais habería que analizar como foi adquirido, en calquera caso, o que resulta evidente é que compe debater o feito de que este sexa administrado sen as esixencias que teñen os demais cidadáns e institucións

Acto de aniversario do parlamento de Castela e León. A presenza preponderante da igrexa nos actos civís é correlativa a que as administracións públicas teñen nos actos relixiosos, misturando e confundindo os dous ámbitos

co'. Por se non existisen demasiados católicos comprometidos co financiamento da súa Igrexa, estableceuse ademais un sistema que garantía un mínimo de ingresos con independencia do número total de cidadáns e cidadás que marcasen ese recadro, mediante un complemento anual con cargo aos Orzamentos Xerais do Estado. É dicir, á Igrexa resultáballe indiferente (no terreo práctico) o número de persoas que marcasse o recadro, porque se non chegaba a unha determinada cantidade o que faltase para chegar a ese 'mínimo' pactado xa llo ingresaba o Estado con cargo aos Orzamentos. Mentres existiu este modelo, a Igrexa nunca chegou a ese mínimo, e sempre tivo que habilitarse unha partida nos Orzamentos Xerais do Estado para 'compensar' a Igrexa católica.

Doce anos despois, no ano **2000**, estableceuse a compatibilidade entre a asignación a favor da Igrexa e a destinada a "Outros fins sociais". Median-

te esa modificación, os contribuíntes podían marcar as dúas opcións, sen que diminuíse a cantidade dedicada a cada partida. Evidentemente, esta foi unha decisión aplaudida pola Igrexa, xa que implicaba, na práctica, unha maior recadación.

En **2002** apróbase a Lei de Mecanado que equipara, en grande medida, a efectos fiscais, a Igrexa co resto do sector non lucrativo.

No **2006**, o Executivo de Rodríguez Zapatero e a Igrexa católica, acordan un novo modelo de financiamento que entra en vigor o 1 de xaneiro de 2007 que, con carácter indefinido, elimina a dotación directa do Estado á Igrexa, aumenta a asignación do IRPF de 0,5239% a 0,7% da cota íntegra do IRPF correspondente aos contribuíntes que manifesten expresamente a súa vontade en tal sentido. Elimina –como analizaremos máis adiante– a exención do IVE tal e como requiría a Comisión Europea, e tamén se elimina o complemento orzamentario polo que, a partir dese momento, a Igrexa só recadaría en función dos "x" marcados nas Declaracións da Renda, sen posibilidade de 'complemento' con cargo aos Orzamentos Xerais do Estado no caso de que non acadase unha cantidade mínima.

Mediante este acordo, o Estado comprométese a entregar durante o ano 2007, mensualmente á Igrexa Católica a cantidade de 12.501.051,76 euros.

Desde ese ano até 2010, a evolución dos contribuíntes que marcaron

Cadro 1			
ANO	Nº DECLARACIÓNS	% DECLARACIÓNS	VARIACIÓN A RESPECTO DO ANO ANTERIOR
IRPF 2006	6.483.180,00	33,45	
IRPF 2007	6.958.012,00	34,38	0,93
IRPF 2008	7.195.155,00	34,31	-0,07
IRPF 2009	7.260.138,00	34,75	0,44
IRPF 2010	7.454.823,00	35,71	0,96

o recadro da Igrexa católica pódese ver no cadro 1.

É dicir, nos últimos anos, unha media de 65,48% dos contribuíntes decidiron non marcar o recadro da Igrexa católica na súa Declaración da Renda, a pesar de que lles saíse gratis e a puideran compatibilizar co recadro de “outros fins sociais”.

Actualmente atopámonos inmersos na campaña da Declaración da Renda correspondente ao ano 2011. Polo tanto, aínda non existen datos oficiais pechados correspondentes ao que aconteceu neste ano 2012. Témonos, pois, que referir ao exercicio anterior. En 2011, a Asignación tributaria á Igrexa católica (correspondente a 0,7% da base imponible das e dos contribuíntes que marcaron o recadro da Igrexa na súa Declaración da Renda) ascendeu a 278 millóns de euros (sen contar outros convenios específicos).

A ACHEGA PÚBLICA AO FINANCIAMENTO DA IGREXA CATÓLICA. A Igrexa católica no Estado español ten dúas vías fundamentais de captación de recursos:

Unha propia –que non imos analizar en detalle– na que se englobarían todos os mecanismos de captación de recursos económicos que actualmente posúe a Igrexa católica no Estado español que non teñen como orixe unha administración pública, como o son os donativos e colectas ordinarias, as doazóns e herdanzas, o que cobran por determinados servizos vinculados ao culto (enterros, vodas, aniversarios, etc.), campañas específicas de recadación de fondos (DOMUND, contra a fame, contra o aborto ou matrimonios entre persoas do mesmo sexo, etc.), beneficios procedentes da explotación de colexios, residencias, hospitais, librarías, arrendamentos varios, editoriais católicos, rendemento do patrimonio eclesiástico, etc. Porén, estes ingresos propios distan moito do compromiso adquirido pola Igrexa católica de autofinanciamento.

Outra vía de financiamento procede –directa ou indirectamente– das

administracións públicas en virtude de diferentes conceptos.

Con respecto a esta última vía, hai que ter en conta que non é doado contestar á pregunta: Canto costa ao erario público a Igrexa católica? Podería parecer *a priori*, á vista dos mecanismos cos que conta a Axencia Tributaria, o avance dos medios telemáticos e a fiscalización á que están sometidas as contas públicas, que debería ser fácil responder de xeito tallante a esa pregunta. Mais non é así. Detrás desta pregunta aparentemente simple existe unha resposta complexa (ou varias) non necesariamente certas.

Esta dificultade vén producida por varios motivos. En primeiro lugar, porque non é tan doado definir que é ‘Igrexa’ e que non é. En segundo lugar, porque determinadas estimacións se realizan sen poder ter unha certeza sobre datos básicos (determinados aspectos concretos referidos a ingresos, posesións e inversións da Igrexa católica no Estado español), polo que nos temos que mover con estimacións e non datos exactos sobre o patrimonio da Igrexa católica, así como algúns dos seus ingresos.

Referirse hoxe á ‘Igrexa católica’ é referirse, cando menos, a un concepto formalmente difuso. Estamos a falar, para o conxunto do Estado español, de aproximadamente 40.000 institucións: 69 dioceses, centos de ordes e congregacións, máis de 14.000 fundacións e asociacións, 22.700 parroquias atendidas por 19.121 curas e 1.668 relixiosos/as,

Sacre Coeur de París. Francia foi pioneira na resolución das relacións entre o Estado e a Igrexa. Unha relación conflitiva como se aprecia nos carteis das campañas recollidas na foto inferior

Cadro 2	
Asignación Tributaria PGE	278.000
Outros asignación directa PGE	4.350
Concertos e Subvencións a Centros Educativos	3.900.000
Salarios profesorado de Relixión	700.000
Atención sanitaria directa	700.000
Capeláns diversas institucións públicas	25.000
Cáritas	81.044
Manos Unidas	10.304
TOTAL	5.698.698

Cifras expresadas en millares de euros

Cadro 3	
CONCEPTO	IMPORTE
Asignación vía irpf-210 (para o financiamento do culto e clero)	248.300
Asignación irpf - fins sociais - (aproximado)	110.000
Exención e bonificacións tributarias (ibi, patrimonio, renda, sociedades, obras, etc.)	2.500.000
Para asistencia sanitaria e para obra social	1.800.000
Asistencia hospitalaria directa (cc.Aa.)	900.000
Funcionarios capeláns (exército, cuarteis, hospitais)	25.000
Mantemento do patrimonio en poder da igrexa católica	700.000
Subvencións e gastos eventos relixiosos	400.000
O goberno, copaticipa en entidades católicas, como a obra pía	10.000
ENSINO	
Persoas que imparten relixión católica	500.000
Financiamento de centros de ideario católico	3.900.000
TOTAL	11.093.300

Cifras expresadas en millares de euros

905 mosteiros de clausura, milleiros de fundacións pías non autónomas, legados, etc., ademais doutras institucións como o arcebispado castrense, organismos supradiocesanos (universidades Pontificas, universidade Católicas, etc.). Falamos de 3.070 monumentos declarados Bens de Interese Cultural (BIC) propiedade Igrexa católica (aproximadamente 30% de todos os BIC do Estado), de preto de 4.500 centros asistenciais, etc. E, por

dicilo dun xeito gráfico, non responden todos eles a un único CIF...

Existen múltiples estimacións. Dúas das últimas estimacións realizadas son as da Fundación 1º de Maio publicada no seu informe de abril de 2012 *Financiación de la Iglesia Católica y Gasto Público* e outra a realizada por Francisco Delgado, presidente do colectivo Europa Laica, tamén de abril de 2012.

Segundo a *Fundación 1º de Maio* a achega pública á Igrexa católica ascende a 5.698 millóns de euros, nos que se inclúen as achegas directas e as indirectas, xunto cos pagamentos pola prestación de determinados servizos, como os educativos ou sociosanitarios, ademais das achegas ás principais entidades non gobernamentais vinculadas á Igrexa católica, distribuídas do xeito que aparece no cadro 2 (expresadas en millares de euros).

Segundo os datos de Europa Laica, a achega total do Estado xira ao redor dos 11.000 millóns de euros, o que equivalería aproximadamente a 1% do PIB. Cada cidadán ou cidadá achega (con independencia de marcar ou non o recadro da Igrexa na súa declaración da renda) uns 260 euros (cadro 3).

Non é doado saber con exactitude en que se gastan eses recursos. O caso máis relevante, a efectos do que se pretende analizar neste artigo, é o uso dos recursos que a Igrexa católica recibe con cargo ao IRPF.

Segundo os últimos datos que hai dispoñíbeis na web da Conferencia Episcopal, recollidos na *Memoria Xustificativa de Actividades. Ejercicio 2009*, editada pola propia Conferencia Episcopal, a distribución do *Fondo Común interdiocesano* foi, para ese ano, a seguinte:

CONCEPTO	IMPORTE
Aplicacións Xerais	32.406
Envío ás Dioceses	190.781
TOTAL	223.187

Cifras en millares de euros

Os 32,4 millóns de euros de “aplicacións xerais” repártense do seguinte xeito:

CONCEPTO	IMPORTE
Seguridade Social Sacerdotes/Bispos	20.426
Centros de Formación*	5.164
Conferencia Episcopal Española	2.345
Actividades Pastorais Nacionais	1.500
Actividades Pastorais no estranxeiro	1.144
Conferencia de Relixiosos	961
Axuda Dioceses insulares	475
Institucións Santa Sé **	391
TOTAL	32.406

Cifras en millares de euros

* Facultades eclesiásticas, Universidade Pontificia de Salamanca e outros centros en Roma e Xerusalén.

** Óbolo de San Pedro e Tribunal da Rota.

En canto aos 190,78 millóns de euros enviados ás dioceses, segundo a Conferencia Episcopal, distribúense do seguinte xeito:

CONCEPTO	IMPORTE
Gastos Xerais (repartición lineal)	20.700
Sustentación do clero	136.578
Actividades Pastorais	30.995
Seminario	2.508
TOTAL	190.781

Cifras en millares de euros

Estes datos, procedentes da propia Conferencia Episcopal, botan por terra as diferentes declaracións realizadas pola xerarquía eclesiástica, a comezar polo Sr. Rouco Varela, a respecto de que a supresión da exención do IBI da que goza a Igrexa católica

suporía unha redución importante das accións sociais da Igrexa, nomeadamente no que ten a ver coa actuación de *Cáritas*. Como se pode observar, a inmensa maioría dos recursos públicos que recibe a Igrexa católica vía IRPF dedícanse ao mantemento do clero e da actividade eclesiástica e non ao financiamento de *Cáritas* (que se financia fundamentalmente a través do outro recadro do IRPF e donativos privados) ou outras obras sociais.

O FINANCIAMENTO DAS CONFESSIONS RELIXIOSAS NOUTROS ESTADOS. Fixemos unha panorámica rápida do modelo de financiamento da Igrexa católica no Estado español. Mais como se financian as confesións relixiosas noutros Estados do noso entorno?

A Igrexa católica non ten un sistema de financiamento homoxéneo no mundo. A grandes trazos, hai dous grandes modelos de financiamento da Igrexa: cofinanciamento público e autofinanciamento. A modo de exemplo, describíense a continuación de xeito telegráfico os trazos fundamentais do modelo de financiamento das confesións relixiosas en diferentes Estados europeos:

Noruega é un dos casos onde se produciron cambios máis substanciais nos últimos meses. En concreto, no pasado mes de maio, este país puxo fin á unión Igrexa-Estado tras unha inesperada emenda aprobada no seu Parlamento durante unha sesión que debatía a modificación da

Á dereita curiosa conversión de moeda nas esmolas paro o cal se acepta todo tipo de moeda. Na Galiza a aplicación aos cidadáns do IBI provocou abusos que xerou contestación social nalgúns concellos. Mentres a Igrexa fica exenta deste tributo

súa Constitución nacional. A Igrexa terá que financiarse polos seus propios medios e o país convértese nunha nación secular e sen relixión oficial e o goberno deixará de participar, como o facía até o de agora, nos nomeamentos da xerarquía eclesiástica. A Igrexa de Noruega formouse despois da Reforma luterana en 1536 e non é casual que se chamase oficialmente Igrexa Estatal Luterana. No entanto, desde maio, Noruega é formalmente un Estado laico.

En **Alemaña**, as confesións teñen o estatuto xurídico de Corporación de Dereito Público (Igrexa católica, Igrexas Evanxélicas-Protestantes, Xudaísmo) e finánciase aproximadamente en 80% a través do "imposto eclesiástico" que se recada a través da Facenda Estatal e que supón entre 8% e 9% do seu IRPF. No caso, alemán marcar o "x" da Igrexa supón un 'recargo' sobre o que correspondería pagar, a diferenza do que acontece no Estado español que se retrae do que tocaría achegar polo que, na práctica, quen o fai está achegando menos do que quen non o fai para sufragar os gastos comúns do Estado.

En **Austria**, existe un sistema similar ao alemán empregado pola Igrexa Católica, a Evanxélica, a Veterocatólica e o Xudaísmo. O Estado non paga a Igrexa. É esta a que organiza o cobro dun donativo (*Kirchenbeitrag*) polo valor de 1,1% do IRPF. As corporacións con fins caritativos ou relixiosos están exentas do imposto de sociedades. Se a finalidade relixiosa é exclusiva, están tamén exentas

do imposto de patrimonio. Ademais están exentos do IBI os edificios dedicados a fins relixiosos, asistenciais e educativos.

En **Dinamarca**, a Igrexa oficial (a luterana), finánciase a través do imposto eclesiástico que pagan todos os contribuíntes ordinarios que son membros da Igrexa, e a dotación orzamentaria para soldos e pensións eclesiásticas. O Estado pasa todos os anos unha cantidade para a restauración de obxectos e igrexas de interese histórico. Os capeláns militares considéranse membros das Forzas Armadas. As outras confesión non reciben ningún financiamento directo do Estado.

En **Finlandia**, existe un sistema de imposto eclesiástico para a Igrexa luterana e a ortodoxa que teñen o estatuto de Corporación de Dereito Público. Os bispos da Igrexa luterana e da ortodoxa, así como os sacerdotes que prestan asistencia relixiosa nas Forzas Armadas e nas prisións reciben o seu soldo do Estado.

En **Francia**, a Lei de 1905 prohibe a subvención con cargo a fondos públicos. O Estado corre a cargo dos gastos de reparación ou restauración das igrexas construídas antes de 1905 que son propiedade do Estado.

No **Reino Unido**, non existe financiamento directo, nin sequera á Igrexa anglicana que é a confesión oficial. As confesións equipáranse ás entidades benéficas en determinadas exencións tributarias. O Estado financia o sostemento dos edificios eclesiásticos de interese histórico (a

cantidade percibida non pode superar 40% do custo).

Nos **Países Baixos**, non existe financiamento directo ás confesións. As doazóns á Igrexa e ás institucións benéficas gozan de exencións tributarias. Tan só se pagan os curas do exército, residencias, hospitais públicos e cárceres como forma de asegurar o exercicio da liberdade relixiosa.

En **Irlanda**, existe un precepto constitucional que impide ao Estado financiar as confesións relixiosas. As doazóns e legados ás Igrexas están exentos de tributación.

En **Grecia**, o estado faise cargo de salarios e pensións dos ministros de culto e persoal da Igrexa ortodoxa, xunto cos custos da formación dos ministros de culto. O Estado heleno recibe 35% das recadacións parroquiais. O Estado faise cargo dos curas no exército, hospitais e prisións, e a Igrexa ortodoxa está exenta do Imposto de Bens Inmóbeis, de rendementos inmobiliarios, transmisións patrimoniais, doazóns e herdanzas.

En **Bélxica**, o Estado faise cargo dos salarios e pensións dos ministros de culto das confesións reconecidas. Existen algunhas exencións fiscais e tributarias en atención aos fins caritativos ou asistenciais.

En **Italia**, a asignación tributaria está fixada en 0,8% do Imposto sobre a renda das persoas físicas. O contribuínte pode designar a mesma cota ao Estado italiano para intervencións extraordinarias contra a fame, calamidades naturais, asis-

tencia a refuxiados ou conservación do patrimonio cultural. A cantidade correspondente aos que marcaron o correspondente recadro distribúese entre os posibles destinatarios, proporcionalmente, segundo a elección expresada polos contribuíntes. Existen moitas outras exencións fiscais.

En **Hungría** até 1998, o Estado financiaba directamente as confesións. A partir desa data, implántase a asignación tributaria que ascende a 1% do imposto sobre a renda.

En **Portugal**, existe un sistema de asignación tributaria de 5% do imposto sobre a renda das persoas físicas. Existen moitas outras exencións.

OS PRIVILEXIOS FISCAIS DA IGREXA CATÓLICA NO ESTADO ESPAÑOL. Como se pode observar, neste rápido panorama das relacións económicas entre o Estado e a Igrexa en diferentes países da nosa contorna, os privilexios económicos da Igrexa non se reducen ao que recibe das arcas públicas, senón tamén no que deixa de pagar. Nese sentido, o Estado español, lonxe de ser unha excepción, é un dos exemplos máis representativos. Para a Igrexa católica, o Paraíso (fiscal) non está no ceo, está no Estado español.

A Igrexa católica esta exenta de pagar o Imposto de Sociedades nos donativos, colectas, rendemento do patrimonio mobiliario (xuros, dividendos, etc.) e inmobiliario (alugueiros, etc.) e as plusvalías xeradas por vendas de patrimonio. Tampouco o Imposto de Transmisión patrimonial, do pagamento de plusvalías por terreos, do imposto sobre sucesións e doazóns e do Imposto de Actividades Económicas.

Estes privilexios teñen sido obxecto de múltiples críticas por parte da Comisión Europea. Xa en 1989, a Unión Europea criticaba abertamente os privilexios de financiamento que outorgaba o goberno español á Igrexa católica. En 2004 e 2005, a UE exixiu ao goberno español unha xustificación razoábel de porque estaba exenta de pagar o Imposto de Valor Engadido (IVE), até o punto de que a

Só 22,7% do patrimonio inmobiliario do Arcebispado en Santiago é de uso relixioso, é dicir, dispón de 850.000 metros cadrados de uso non relixioso

Hotel Monumento San Francisco en Santiago de Compostela. Por ser propiedade da igrexa pode desenvolver a súa actividade económica sen pagar impostos, competindo de xeito desleal coa hostalaría local

Propiedades da igrexa que están explotadas con ánimo de lucro figuran exentas de impostos polo feito de pertencer a unha institución dedicada a prestar servizos humanitarios, mais para este fin xa reciben doazóns expresas das que non existe ningún control

Comisión Europea chegou a iniciar un procedemento para denunciálo diante do Tribunal de Xustiza da Unión Europea. Antes de que se chegase a tal extremo, o goberno español negociou coa Igrexa a retirada desa exención do IVE a cambio dun aumento de 34% da cota no IRPF.

A exención dese imposto sobre os bens inmóbeis non é menor se temos en conta que a Igrexa católica, despois do Estado, é a principal propietaria de bens inmóbeis. Segundo o historiador Stanley G. Paine, a Igrexa católica posúe no Estado español ao redor de 100.000 propiedades, das que só 5.000 son edificios relixiosos. Segundo este: "En torno a 80% do patrimonio artístico de España é propiedade da Igrexa, que tamén dispón de 300 museos e 103 catedrais".

No RDL 2/2004 de 5 de marzo no que se aproba o texto refundido da Lei Reguladora de Facendas Locais establece como exentos do pago do IBI ademais de todos os que teñen ti-

tularidade dunha administración pública, aqueles inmóbeis destinados á educación, culto relixioso de calquera confesión, bens catalogados como monumentos, complexos que teñan o carácter histórico ou instalacións sanitarias privadas que soliciten a exención.

En base a este Decreto, para o cálculo da cantidade que en concepto de IBI a Igrexa católica debería facer pagamento ao Estado, habería que excluír os lugares de culto (igrexas, capelas, catedrais, conventos, etc.), así como espazos de ensino ou hospitais (ao igual que estarían exentos calquera iniciativa privada que se dedica a esas funcións e así o solicitase). Outra cousa ben diferente é o que debería acontecer a respecto de prazas de garaxes, edificios de vivendas enteiros, solares, locais comerciais e outro tipo de establecementos que posúe a Igrexa católica.

A modo de exemplo, só no caso de Santiago de Compostela, esta exención supón que o Concello deixa de recadar por una base impositiva de 37,4 millóns de euros cada ano. Se a esa cantidade se suma o patrimonio histórico catalogado, o Concello deixaría de percibir o correspondente por 142 millóns de euros. Coa taxa de 0,6% vixente para o imposto, estaríamos a falar dun buraco fiscal moi considerábel para as arcas municipais.

Hai que ter presente que a Igrexa católica posúe en Santiago 850.000 metros cadrados de bens de uso non relixioso. Ademais, conta con máis de 1,1 millóns de metros cadrados en todo o municipio, entre os que se inclúen leiras, reitorais, pisos, igrexas, casas, escolas, prazas de garaxe, cemiterios, solos sen edificar e mesmo un bloque de vivendas. Segundo os datos que constan no Catastro, trátase de máis de 200 propiedades que non tributan. Precisamente, nun informe de 2010, a Dirección Xeral do Catastro daba cifras do patrimonio estritamente relixioso da Igrexa católica na Galiza: 7.691 inmóbeis e un valor catastral de 426 millóns, cantidade que non repercute nos orzamentos municipais. No

caso concreto de Santiago de Compostela, falamos da sé da Provincia Eclesiástica e posúe os bens máis caros: 91 edificios relixiosos cun valor catastral conxunto de 61,5 millóns de euros.

Só 22,7% do patrimonio inmobiliario do Arcebispo en Santiago é de uso relixioso, é dicir, dispón de 850.000 metros cadrados de uso non relixioso. En concreto, aínda descontando os inmóbeis dedicados a culto, os catalogados por motivos históricos e artísticos, e os empregados para fins sociais ou educativos, a Igrexa católica debería ingresar nas arcas municipais en torno aos 200.000 euros anuais en concepto de IBI polo resto da súas propiedades en Santiago (prazas de garaxe, piso, establecementos comerciais, leiras, etc.)

O CASO ITALIANO. Este fenómeno de exención do IBI á Igrexa católica non é un fenómeno exclusivo do Estado español.

Existen exencións idénticas noutros Estados, e un caso moi similar acontecía, até hai poucos meses, por exemplo, en Italia. Alí, o primeiro ministro italiano, Mario Monti (católico practicante), veuse dobremente obrigado a rematar con este privilexio da Igrexa católica. Por unha banda, pola presión social ao recuperar un imposto que suprimira Berlusconi para o conxunto da sociedade (só en 48 horas recolléronse máis de 130.000 sinaturas para pedir a supresión das exencións fiscais á Igrexa) e, en segundo lugar, pola presión europea tras a denuncia interposta en outubro de 2010 polo Partido Radical Italiano por violación da competencia e ilexítima axuda do Estado. Agora, a Igrexa católica italiana deberá pagar o ICI (equivalente italiano do noso IBI) dos establecementos eclesiásticos con ánimo de lucro ou a parte proporcional dos mesmos non dedicada a culto, como escolas, universidades, centros deportivos, hospitais, hoteis, etc.

A Igrexa católica ten en Italia máis de 110.000 propiedades valoradas en 9 billóns de euros. Entre 20% e 30% de

todo o patrimonio inmobiliario italiano está en mans da igrexa (edificios eclesiásticos, igrexas, escolas, universidades, hospitais, hoteis, centros de lecer, etc.), co que a Igrexa italiana aforra anualmente entre 100 e 700 millóns de euros. A marxe é moi grande porque as estimacións –segundo quen as faga– son moi dispares e, ao igual que no caso do Estado español, a transparencia é moi mellorable. Segundo a Igrexa italiana, terá que pagar, a partir de 2013, uns 100 millóns de euros ao ano en concepto de IBI. Segundo a Asociación de Concellos Italianos, esa cantidade roldará os 500 millóns de euros anuais, e segundo a Axencia Tributaria Italiana, esa cantidade pode ascender até os 2.000 millóns de euros ano. Unha diferenza nos cálculos nada desprezable... O problema é clarificar que inmóbeis estarían suxeitos, en que proporcións e o seu valor. Só ficarán protexidos os edificios dedicados en exclusiva ao culto. Tributarán todos os inmóbeis de propiedade da Igrexa nos que se desenvolvan actividades comerciais ou educativas, incluídas residencias ou albergues.

A XUSTIFICACIÓN DA IGREXA CATÓLICA. Acabamos de repasar algúns dos aspectos máis salientábeis do modelo de financiamento da Igrexa católica no Estado español. Á Igrexa católica, non só lle parecen xustas e necesarias estas achegas económicas e exencións fiscais, senón que as considera insuficientes e en ningún caso un privilexio.

A visita do Papa a Compostela foi un exemplo de mal negocio para unha Xunta que xustificou neses termos o destinar grande cantidade de fondos públicos a un acto relixioso

Concentración contra a redución de horario da Filosofía e Historia no currículo mentres a relixión se estende até 2º de Bacharelato. Embaixo manifestación contra o financiamento de centros concertados do OPUS que segregan o alumnado por razóns de sexo. O Estado está implicado confesionalmente co adoutramento relixioso tanto no ensino público como no privado concertado

Como conclúe Giménez Barriocanal³, home forte da Igrexa católica española en temas de financiamento, no seu estudo para a Conferencia Episcopal Española, *La Financiación de la Iglesia Católica en España*: "Calquera análise minimamente sería conclúe que as institucións da Igrexa achegan á sociedade moito máis do que esta lle entrega, desde o punto de vista financeiro."⁴

Argumentao en múltiples sentidos ao longo da súa obra que, de xeito resumido, veñen a ser os seguintes:

Polo culto: a Igrexa apoiase nas cifras co CIS que indican que preto de 75% da poboación do Estado se declara católica. Segundo a Igrexa, entre 7 e 8 millóns de persoas acoden á misa nos festivos no Estado español. Para a Igrexa católica, o facto de unha parte importante da poboación desexar recibir asistencia relixiosa xustificaría de por si que o Estado contribúa a facilitar esa asistencia.

Pola actividade litúrxica: segundo os datos da Conferencia Episcopal referidos ao ano 2009: Enterros, primeiras comunións (249.255), bautizos (314.719), confirmacións (96.347), vodas (91.281), etc.

Polo labor asistencial: no Estado español, a Igrexa católica xestiona 107 hospitais, 128 ambulatorios, 876 casas de enfermos crónicos, inválidos, 937 orfanatos, 1444 centros de caridade e fins sociais, etc.), ás que engaden o labor pastoral nos cárceres e o traballo de entidades como *Cáritas* ou, no ámbito da cooperación internacional, a través de *Manos Unidas*.

Polo labor educativo: existen no Estado español 5.347 centros católicos con 1.399.218 alumnos e alumnas. Segundo eles, unha praza nun centro público ten un custo anual medio de 3.518 euros, mentres que nun centro concertado da Igrexa unha praza custa ao erario público 1.841 euros. Segundo a Igrexa católica, en base aos mozos e mozas matriculados nos seus centros, as arcas públicas veñen 'aforrando' preto de 4.399 millóns de euros. Algún outro autor aínda vai máis alá, e fai referencia non só ao custo por alumno ou alumna, senón tamén ao custo do centro en si mesmo. Así, se un colexio público custa unha media de 3 millóns de euros, o Estado debería investir 15.423 millóns para ofrecer o mesmo servizo que ofrece actualmente a Igrexa católica.

Pola conservación do patrimonio histórico e artístico: a Igrexa católica é depositaria dun importantísimo patrimonio con valor histórico e artístico que require grandes gastos de rehabilitación e de mantemento ordinario e que, a pesar de existiren importantes plans de axudas para este cometido a nivel estatal e autonómico, o peso do mantemento e da posta en disposición do uso deses bens recae, segundo a Igrexa, fundamentalmente na propia Igrexa. Falamos de inmóbeis (catedrais, igrexas, ermidas), patrimonio móbel (imaxes, esculturas, pinturas, obxectos litúrxicos, ornamentos, etc.), patrimonio documental, bibliográfico, arqueolóxico, etnolóxico, etc. Segundo a Igrexa, ese patrimonio cultural é, en moitas ocasións, fonte de importantes ingresos para a sociedade, por exemplo o Xacobeo. Na actualidade, hai máis de 500 municipios no Estado español nos que o único Ben de Interese Cultural (BIC) é a igrexa ou igrexas do lugar. Segundo os propios datos da conferencia Episcopal, as Administracións Públicas, no seu conxunto, asumiron 90,87% do gasto en conservación do patrimonio histórico. A igrexa tan só representaría 50% do gasto privado en conservación do patrimonio.

Porque o **trato é similar ao de outras entidades**: segundo a xerarquía eclesiástica, a Igrexa católica ten practicamente o mesmo trato que calquera fundación ou entidade sen ánimo de lucro. Segundo eles, o réxime fiscal vixente da Igrexa católica no Estado español deriva en 95% do contido da Lei de Fundacións aprobada en 1994 na que se establece unha serie de beneficios fiscais aplicábeis ás fundacións e ás asociacións de utilidade pública e que fai mención na súa disposición adicional novena a que o mencionado réxime fiscal se aplicará á Igrexa católica e ás igrexas, confesións e comunidades relixiosas que teñan subscritos acordos de cooperación co Estado (na actualidade protestantes, xudeus e o islam).

Por **razóns históricas**: outros autores recorren mesmo a unha xustificación de carácter histórica. Segundo eles, o proceso da Desamortización de Mendizábal supuxo a posta no mercado mediante a poxa dos bens doados e vinculados ás ordes relixiosas mediante tres decretos entre os anos 1935 e 1936, o que realmente foi unha 'expropiación' que debería levar parella unha contraprestación de xustiprezo que nunca se chegaría a producir.

Polo tanto, atendendo a estes e outros argumentos de diferentes autores defensores do actual modelo de financiamento da Igrexa católica no Estado español, basicamente poderíamos agrupar en catro grandes bloques os diferentes argumentos que xustifican dito modelo:

1. **A Igrexa non ten un trato económico privilexiado.** A maioría das exencións fiscais etc., son as que marca a Lei de Fundacións e a Lei de Mecenado para calquera entidade.
2. A Igrexa cumpre con funcións (asistenciais, educativas, conservación patrimonial, etc.), que se as tivese que prestar o Estado serían moito máis custosas do que o Estado reporta á Igrexa. Polo tanto, **no balanço global, o Estado sae gañando con este modelo.**

3. **O estado non subvenciona.** Límitase a entregar á Igrexa o que cada un dos contribuíntes decidiu asignar dos impostos da Renda que lle corresponde.
4. **O Estado español é un estado de tradición católica.** Negalo ou tentar ocultalo é negar a 'nosa' propia historia.

CARA A UN NOVO MODELO DE FINANCIAMENTO DA IGREXA NO ESTADO ESPAÑOL. Coido que todas as xustificacións expostas no apartado anterior polos defensores e polas defensoras do actual modelo de financiamento da Igrexa católica no Estado español son claramente rebatíbeis, aínda que iso terá que ser obxecto doutro artigo.

Coido que o debate sobre o pagamento do IBI é unha moi boa oportunidade para dar socialmente un debate de maior calado: a necesidade de redeseñar as relacións Igrexa-Estado en xeral, e no ámbito económico en particular.

A liberdade relixiosa é algo absolutamente incuestionábel. No entanto, o feito relixioso debe ser algo circunscrito ao ámbito persoal e no que non se debe implicar ningunha administración pública. O dereito á liberdade relixiosa nada ten a ver co seu mantemento económico, nin co mantemento doutro tipo de privilexios.

Baixo unha suposta 'aconfesionalidade', fica evidente que o Estado español é un estado confesional malamente disimulado. Nese sentido, desde o

O dereito á liberdade
relixiosa nada ten a ver
co seu mantemento
económico, nin co
mantemento doutro
tipo de privilexios

Dolores de Cospedal participou na procesión do Corpus Christi como primeiro acto oficial en canto presidenta de Castela-A Mancha. O exército tocou o himno Español incumprindo o regulamento que se aprobou ao final do goberno Zapatero prohibíndoo nos actos relixiosos. Por certo, José Bono, do PSOE, o que fora presidente do Parlamento con Zapatero e anterior presidente de Castela-A Mancha declarou cando se lle preguntou por esta vulneración das normas: "Me parece bien. ¿se imagina usted que la banda tocara el himno de Francia?"

Romaxe de crentes galegos. Á marxe do apoio institucional e económico desenvolve a súa relixiosidade de xeito alternativo aqueles que teñen unha actitude crítica co poder político

meu punto de vista, o actual modelo de financiamento da Igrexa católica no Estado español non é sostíbel no tempo. Deberíase suprimir de inmediato todo tipo de privilexio fiscal, como a mencionada exención do IBI ou doutros privilexios case feudais dos que aínda goza a Igrexa católica, como o de poder rexistrar de xeito unilateral propiedades non rexistradas a nome de ninguén⁵. Mais, para alén da supresión puntual deste tipo de privilexios, coído que é o momento de dar un debate que a chamada Transición española pechou en falso (como tantos outros), que é o modelo de relacións Igrexa-Estado en todos os ámbitos en xeral, e no económico en particular.

A Igrexa católica debe autofinanciarse e deixar de gozar de privilexios económicos e fiscais propios doutro tempo, sen prexuízo de poder acceder a fondos públicos no ámbito da súa obra social ou para o mantemento do seu patrimonio histórico e artístico ou noutros ámbitos, como infinidade de entidades e institucións.

Despois de analizar diferentes modelos, creo firmemente que a opción menos mala é a **creación dun imposto relixioso voluntario** (ademais das posibles desgravacións a aqueles persoas que realizan donativos para o mantemento dunha confesión relixiosa) que se calcule, ao igual que en Alemaña e outros Estados, a maiores do que a cada contribuínte correspondería pagar, garantindo, así, que os gastos da Igrexa católica os financian as e os seus fieis e non indirectamente todos os cidadáns e cidadás con independencia das súas crenzas.

A Igrexa católica, como era de agardar, ficou fóra da batería de durísimos recortes que o executivo de Mariano Rajoy está a impor desde a chegada deste á Moncloa. A Igrexa católica disporá dunha asignación de 13 millóns de euros mensuais para os seus gastos. Hoxe que todas esas 'reformas' e recortes sociais se vén agravados por un 'rescate' do Estado español que suporá, no curto prazo, un empobrecemento brutal do conxunto

da sociedade e a aparición de capas de pobreza extrema descoñecidas no Estado español nas últimas décadas, é máis inaprazábel que nunca o debate de rematar con este tipo de privilexios económicos e fiscais.

Este debate está hoxe na rúa e nas institucións e xa é imparábel, non por ningún capricho anticlerical, senón porque é xusto e necesario ■

- 1 Extracto da misiva enviada ao Papa Pío XII solicitándolle formalmente a sinatura dun novo Concordato
- 2 Acordo entre o Estado español e a Santa Sé sobre Asuntos Xurídicos; Acordo entre o Estado español e a Santa Sé sobre Ensinanza e Asuntos Culturais; Acordo entre o Estado español e a Santa Sé sobre Asuntos Económicos; Acordo entre o Estado español e a Santa Sé sobre a asistencia relixiosa ás Forzas Armadas e o servizo militar dos clérigos e relixiosos.
- 3 Estas palabras son do home forte da Igrexa católica en temas de financiamento e actualmente presidente da COPE e PopularTV. Exerceu de Secretario Técnico da Xerencia da Conferencia Episcopal Española durante o período 1992-2005 e posteriormente foi Vicesecretario Xeral de Asuntos Económicos da Conferencia Episcopal. Foi o interlocutor principal da Igrexa co Estado nas negociacións sobre os novos acordos económicos e foi tamén o Director Financeiro da Xornada Mundial da Xuventude celebrada en Madrid en agosto 2011.
- 4 Giménez Barriocanal, Fernando (2ª ed., maio 2007) *La Financiación de la Iglesia Católica en España*. Edita Conferencia Episcopal Española. EDICE-Editorial
- 5 A Lei Hipotecaria, no seu artigo 206 para a inmatriculación de inmóbeis, atribúe esa potestade á igrexa. Difícil de comprender como, nun Estado de dereito, un bispo, polo simples feito de ser bispo, pode emitir certificacións de dominio como se fosen funcionarios dotados de fe pública. Un privilexio que procede da Lei Hipotecaria franquista de 1946 que permitía á Igrexa matricular no Rexistro da Propiedade de Inmóbeis os edificios non inscritos a nome de ninguén.